

Apreciat constant drept o mare constructie epica,o “epopee a taranului roman”,Ion este romanul unui destin individual,asa cum insusi autorul precizeaza.

In prim planul romanului se afla viata tinarului taran Ion Pop al Glanetasului,monumental si simbolic prin tragismul sau,consu-mandu-se intre iubire si patima pentru pamant.Destinul lui Ion este strans legat de viata satului din primele decenii ale secolului al XX-lea,a carui existenta Rebreanu o surprinde realist,structurat si diferentiat social,in conditii specifice pentru romanii din Transilvania - o realitate complexa si tragica.

Creator exceptional de viata,Rebreanu face sa traiasca in roman un impresionant numar de eroi,fiecare cu individualitatea lui proprie.Prezenta, dar si dominanta este figura lui Ion.Prezent in scena horei Ion este urmarit continuu cu interes si fina intuitie psihologica,osciland intre Ana si Florica “mai frumoasa ca oricand”,dar saraca,in vreme ce fata lui Vasile Baciuc e urata,dar “are locuri si case si vite.”

Personajul Ion este unul dintre cele mai caracteristice si mai temeinic realizate personaje ale intregii noastre literaturi.Criticii s-au ocupat adesea de Ion,incercand sa strabata in intimitatea sufletului sau,şpre a-i cuprinde cu exactitate esenta.Principalele pareri sunt contradictorii,dovada cat de complex este personajul sub masca aparentei sale simple.Astfel, pentru Calinescu ,Ion este o fire instinctiva calauzit de impulsuri elementare,violent si patimas ,pe care nostalgia Floricai si revenirea la ea nu-l pot in nici un fel umaniza.In planul creatiei,Ion este o bruta.A batjocorit o fata,i-a luat averea,a impins-o la spanzuratoare si a ramas in cele din urma cu pamant.Continutul lui a fost epuizat si ispravile sentimentale il scot din sfera instinctelor oarbe,si-l aduc in lumea constiintei, banalizandu-l.Pentru Lovinescu,din contra,Ion are “o inteligenta ascutita,o viclenie procedurala si mai ales o vointa imensa”.Descoperindu-i asemenea atribute,Lovinescu il considera “ o figura simbolica , mai mare decat natura,ce depaseste tendinta de nivelare a naturalismului.

Scriitorul urmareste mobilurile psihologice ale actiuniilor lui Ion,devorat de pasiunea pamantului,declansate cu forta instincte-

lor obscure, atavice. În pământ el vedea realizate ambițiile sale, tinerețea sa robustă, demnitatea sa umană, căci “în înțelestarea cu uriasul, omul însuși se simte crescând și luând în stăpânire lumea” (N. Manolescu). Două obstacole îi stau în cale în dorința lui de capătire: Florica, frumoasă și săracă, pe care o iubeste, dar la care renunță, și Vasile Băciu care nu-l vrea, fiind sărac.

Astfel, Ion, deși insultat și ocarat de Vasile Băciu, se stăpânește, gândindu-se la Ancuța, dar mai mult probabil la pământ. Totuși el nu-și găsește liniștea până nu se răzbună. Cel pe care Ion se răzbună fiind George Bulbuc.

Ion este prins în relația cu lumea satului, cu autoritățile, dar și cu sine însuși. El urmează o cale sinuoasă, de la flăcăul apreciat și îndrăgit de toți sătenii, la țărănul dezumanizat de dorința de a avea pământ. Satul lui Liviu Rebreanu este diferențiat economic. Stratificarea socială depinde de pământul pe care îl are țărănul. Patimile se nasc din sărăcie, din nevoia de pământ. Neîntălegerile casnice, răbufnirile violente, uneori dure, dușmania de aici pornesc. Este cazul lui Ion. În Ion este înradăcinată o mentalitate țărăneasca, după care oamenii se pot numi oameni numai în măsura în care gospodăria lor este întemeiată.

Relațiile sociale suferă din pricina acestei mentalități. În respectul pentru omul cu stare e o distanță socială pe care o simt și bogatul, și săracul : bogatul, cu dispreț pentru sărăntoci, săracul cu o pornire de dușmanie care zace și atata, porniri ce izbucnesc patimas, când interesele săracului se lovesc brutal de cele ale bogatului.

Viata de familie se întemeiază deci pe interese economice. G. Calinescu remarcă pe bună dreptate acest lucru : “În societatea țărăneasca, femeia reprezintă două brațe de lucru, o zestre și o producătoare de copii.

Ion era un om harnic căruia îi plăcea să muncească. Autorul îl caracterizează direct, spunând : “era iute și harnic ca ma-sa”, “pământul îi era drag ca ochii din cap”. El era dăptat, istet, “umblase la școală în Armandia, dar renunțase pentru că îi era mai drag la munca câmpului.”

Construit monumental, într-o dimensiune tragică, personajul intrunește atât trăsăturile eroului clasic cât și ale celui romantic.

Nicolae Manolescu, in studiul mentionat, apreciaza ca “nici in cele mai izbutite momente ale `Rascoalei` viziunea realista nu atinge maretia lui Ion. Personajele seamana aici cu niste forte ale naturii, existenta lor e privita fara relativism si fara ironie, cuprinsa intr-o temporalitate lenta, ce trece parca pe deasupra istoriei, ingloband-o in sine.”

Monologul interior dezvaluie structura interna a personajului : “Dojana preotului il sfichinuia ca un bici de foc. Numai ticalosii sunt astfel loviti in fata lumii intregi. Dar el de ce e ticalos ? Pentru ca nu se lasa calcat in picioare, pentru ca vrea sa fie in randul oamenilor . Ii ardeau obrazii si tot sufletul de rusine si de necaz (...). Gandurile insa il framantau mereu . Isi zicea din ce in ce mai des ca, robotind oricat, nu va ajunge sa aiba si el ceva. Va sa zica va trebui sa fie vesnic sluga la altii, sa munceasca spre a imbogatii pe altii. Toata istetimea lui nu plateste o ceapa degerata, daca n-are si el pamant mult, mult.”

Scena cositului, a sarutarii pamantului memorabile, se adauga celor dinainte, alcatuind prin Ion o fiinta generica si mareata : “Glasul pamantului patrundea navalnic in sufletul flacaului, ca o chemare coplesindu-l. Se simtea mic si slab, cat un vierme pe care-l calci in picioare, sau ca o frunza pe care vantul o valtoreste cum ii place.”

Scriitorul isi urmareste personajul din doua ipostaze care il definesc substantial : framantat de dorinta de a avea pamant cat mai mult, chiar si dupa ce l-a obtinut. Ion dovedeste un comportament bine calculat, inteligent si viclean, fara scrupule, el isi adapteaza atitudinile in functie de datele realitatii.

Ion este expresia violenta a unei energii : subordonandu-si mecanismul complicat al sufletului unui singur impuls, este un tip unitar; in limitele ideatiei lui obscure si reduse, e un erou in care numai obiectul dorintei e schimbat, pe cand incordarea, tenacitatea si lipsa oricarui scrupul moral raman aceleasi. Redus la un instinct puternic, Ion e un om de vointa si de actiune, agitandu-se in dedalul complicatiilor pentru a pune mana pe pamant.

George Calinescu considera ca “viclenia instinctuala, caracteristica oricarei fiinte reduse, i-a determinat actiunile(...)

Prin Ion,eroul romanului cu acelasi nume,Liviu Rebreanu a creat un personaj de referinta in literatura romana,care va suscita mereu noi introspectii in adancimiile fiintei umane.